

EYLÜL

DESTAN

Geo Milef

Memeciler

ÖNCÜ KİTABEVİ YAYINLARI : 26
Edebiyat Dizisi : 10

Birinci baskı : Nisan 1971
Kapak : Avni Memedoğlu
Dizgi : Asya Matbaası
Baskı : Haşmet Matbaası
Editör : Zeki Öztürk

GEO MİLEF

EYLÜL

Destan

**Çeviren
Ö. UFUK**

ÖNCÜ KİTABEVİ

Babıâli Caddesi No. 8, Cağaloğlu - İstanbul

GEO MILEF (GEORGI MILEF KASABOF)
(1895 - 1925)

GEO MILEF
(Georgi Milef Kasabof)
1895 - 1925

Stara Zagora sancağına bağlı Radnevo köyünde doğmuş olan Geo Milef bir öğretmen ailesine mensuptu. Edebiyat çalışmalarına henüz lise öğrencisiyken (1911-1912) başladı. Öğrenimine Laypsig'de (1912-1914) devam eden Milef, Almanya'da o zaman yaygın olan sembalizme ve ekspresyonizme kapıldı. 1914 yılında Londra'ya giderek Emil Verharn'la tanıştı. Verharn'ı kendi şiir öğretmeni sayan Milef 1915 de Bulgaristan'a döndü, Birinci Dünya Savaşına katıldı, 1917 savaşlarında başından yaralanarak bir gözünü kaybetti. 1918 de tedavi olunmak üzere Berlin'e giden Geo Milef Alman edebiyatına ve kültür hayatına yakından ilgi gösterdi, devrimci işçi hareketini izledi, yaptığı çevirilerle ekspresyonistlerin edebiyat dergisi «Aksyon» dergisinin çalışmalarına katıldı. 1919'un Martında Bulgaristan'a dönen Milef geniş bir edebiyat faaliyeti gösterdi. Bu arada tiyatro eleştirmeleri yazdı, çeşitli piyesler sahneye koydu. 1919-1922 devresinde «Terazi» dergisini idare eden Milef «tertemiz edebiyat sanatı»nın savunucusu oldu. Yazmış olduğu şiirler özeldir. Bu ilk sembolizm devresinde «Merhametsiz Yüzük» (1920). «Ekspresyonist Takvim» (1921). «Şair Yavorofa Mevlût» (1922), «Uyuyan Tapınaklar» (1922) başlıkları altında kitaplar çıkardı. Bunlardan bazılarında sosyal devrim havası esmektedir.

Bir süre sonra Bulgaristan gerçeklerinin ve yeni Sovyet kültürünün etkisi altında kalan Geo Milef ilerici eserler vermeye başladı, insana daha yakın bir şiir ararken yavaş yavaş gerçekçi sanat görüşünü benimseyerek, yazarla halk arasında yakınlık sağlamaya çalıştı. Bulgar halkının faşizme karşı yaptığı kahramanca savaşları ve hele 1923 Eylül Ayaklanmasını yakından izleyen Milef bir vatanşas olarak devrimci görüşleri, bir şair olarak ise gerçekçiliğı kabul etti. Şair sanatın halka hizmet etmesi gerektiğı görüşünü savunmaya başladı. Halkın savaşları ve sanatın rolü hakkında ortaya attığı yeni görüşler 1924 ve 1925 yıllarında yazarlığını yaptığı «Alev» dergisinde yer almıştır. «Alev» dergisinin çıkmasıyle şairin sanatı ikinci döneme, devrimci döneme girdi. Milef bu dönemde Berlin Spartak üsçülerinin savaşlarını dile getiren «Çirkin Düzyazılar», o zamanın sosyal düzeninin içyüzünü açığa vuran «Cehennem» (1922, tamamlanmamıştır), 1933 yılında çıkan «Nefret Günü» eserlerini verdi. «Alev» dergisinde yayınlanmış olan eserlerin en büyüğü «Septemvri» başlıklı lirik destanıdır. Milef «Septemvri» destanında düşmanların içyüzünü yiğitçe açığa vurmuş, onların yaptıklarını şiddetle protesto etmiş, 1923 Eylül Ayaklanmasını heyecanlı bir dile şiirleştirmiş, halk yığınlarının faşizme karşı yürütmüş olduğı savaşları ve bu savaşlarda gösterilen kahramanlığı dile getirmiş, faşistlerin kanlı baskısını ve zorbalıklarını açığa vurmuş, halkın zaferine olan inancını belirtmiştir. «Septemvri» Destanı toplumda görülmedik bir etki yapmış, antifaşist halk savaşçılara ilham kaynağı olmuş, sahip olduğı ideolojik ve sanatçı nitelikleriyle Bulgar edebiyatında önemli bir yer almıştır.

Aynı eser yüzünden Milef bir yıl hapis cezasına çarptırıldı. İstinaf Mahkemesinin kararı beklenmeden, 15 Mayıs 1925 tarihinde tutuklanarak vahşice öldürüldü.

Yüksek bir vatandaşlık bilinci, uyanık bir ahlâk ve halka karşı sonsuz bir sevgi gösteren Geo Milef, ilerici Bulgar aydınlarının eğilimlerini dile getirmiş faşizm ideolojisine karşı amansızca savaşmış, o zamanın toplum düzeninin çelişmelerini açığa vurmuş ve aynı zamanda yeni bir dünya yaratmak için yapılan savaşları destanlaştırmıştır.

Geo Milef ayrıca «Sarı Gül Antolojisi», Bulgar ve yabancı sanatçıların bazı eserlerini kapsıyan «Kahpe Aşk Li-

riği» (1922), «Terazi» (1923), «Bulgar Şiirinin Kısa Tarihçesi» başlıklı ilginç bir önsözü olan «Bulgar Edebiyat Antolojisi» (1925) eserlerini de derledi. Şairin derleyip çevirdiği «Ateş ve iç gücüyle» konulu Devrim Antolojisi 1923 yılında çıktı. Geo Milef aynı zamanda Rusça, Fransızca, Almanca ve İngilizceden birçok şiirlerin çevirisini de yaptı. «Lirik Yapraklar», Şekspir'in «Hamlet»i, Bayron'un «Manfred»i, Verharn'ın «Poemler»i, Göte'nin «Egmont» ve «Klavigo» su, Ernst Toler'in «Adam»ı, Blok'un «Onikiler»i, Mayakovski'nin «Yüzelli Milyon»undan parçalar, Hayne, Alfred Dö Müse, Beher'den Şiirler bunlar arasındadır.

1923 Eylül ayaklanmasını dile getiren bu yiğit şairin destanını okurlarımıza kıvançla sunarız.

ÖNCÜ

**1923 EYLÜL AYAKLANMASINI
DİLE GETİREN
YİĞİT BİR ŞAİR**

Geo Milef, Bulgar edebiyatının rahatlık nedir bilmeyen, ateşli, savaşı, yılmaz, arayıcı şairlerinden biridir. Bu büyük Bulgar şairi ve aydını birkaç yıl kısa bir süre içinde hummalı ve çile dolu uzun bir yol geçmiştir. Şairin hayat ve sanat yolu estetik zigzaglar çizmiş ve devamlı aramalarla dolu olduğu halde ünlü sanatçı eninde sonunda yükseliş, ilerleyiş yolunu izlemiş, aşırı modernizm eğilimlerinden savaşlardan sonra Alman edebiyatında beliren ekspresyonizm akımının etkisinden sıyrılmışını bilmiştir.

Geo Milef, Bulgar aydın kitesinin kralcılığa ve faşizme karşı yürütmüş olduğu savaşta verdiği en değerli kurbanlardan biridir.

Bulgar milleti 9 Haziran 1923 tarihindeki o katliam gecelerini, o tüyler ürpertici kardeş savaşını hiç unutmayacaktır. Eski bir faciayı andıran o kanlı gecelerde bir askerî darbe ile halk bütün haklarından yoksun edilmişti. Birçok şair, gençliğin verdiği eşsiz bir bilinçle kardeş savaşının «kanlı atlılarını» lânetlemişti. O atlılar **Lorca'nın «ölüm getiren jandarmalar»**ını hatırlatıyordu. O aynı «ölüm getiren jandarmalar» 1925 te **Geo Milef'i**, on yıl sonra ise **Federico Garcia Lorca'yı** kaçırmışlardı. Lâkin İspanya manzaraları, şehvetli çingene güzelleri, mehtaplı geceler, ihanet eden kadınlarla dolu olduğu halde, Bulgaristan manzaraları, yine Güney'in sıcak geceleriyle dolup taşmakla beraber, «sarhoş askerler»in, suratsız kaatillerin, unutulmaz

Eylül gecelerinin hükmü altındaydı. İşte o tarihsel gün ve geceler, ya da daha sonraları Bulgar yazarlarından Anton Straşimirof'un «Hora» hikâyesinde belirttiği gibi, «o haince beyaz, haince kanlı» geceler içinde Bulgaristan, emekçiler Bulgaristan'ı yapıp kavruluyordu. Ama o korkunç geceler, «Eylül» destanının kutsal şiirini yaratmıştı. Kendisini yaratanın adını ölümsüzlüğe kavuşturan ve Bulgar devrim şiirinin altın hazinesine giren «Eylül» destanı aynı zamanda dünya devrim şiirinin her antolojisinde de yer almaya lâyık bir eserdir.

Geo Milef, sanat yolu son derece acayip geçen ve gelişmeler içinde bocalayan bir şairdir. Sanat hayatına, Bulgar edebiyatının babası sayılan halk şairi **İvan Vazof**'a tanrı gibi tapan bir şair olarak girdi, **Vazof**'un etkisi altında şiir yazdı, onun kahramanlıklar dolu şiirlerinden esinlenerek eserler verdi, fakat çok geçmeden modernizm hareketine kapıldı. İlk zamanlarda şair **Penço Slaveykov**'un bir öğrencisi olarak yetişen ve aynı zamanda Alman ekspresyonizminin etkisiyle şiir yazan **Geo Milef**, bu yönde daha da öteye giderek eski öğretmeninden bile vazgeçti. Bu itibarla **Milef** Bulgar edebiyatının «Bulgaristan'la Avrupa», «Doğu ile Batı» arasında bocalayan ateşli bir sanatçısı olarak ün yapmıştır. Şair ve aydın **Milef**'in estetik aramalar ve şiir denemeleriyle güttüğü amaç, edebiyata durulmak nedir bilmeyen artistik bir heyecan katmak, sanat eserlerini halk hayatından, taşra hayatından kurtarmak, etnografik bir natüralizme ulaştırmaktı. Sanat aramalarında pek az başarı kazanan Milef, pek çok verimsiz deneme çiçekleri yaratırken, sanatçı dehası geliyor, eserlerini oturacak sosyal ve tarihsel temel arıyordu. Birkaç yıl içinde birçok parola ve estetik program değiştiren Milef, eski amaçlarından açıkça vazgeçerek, eşsiz bir artistik saplantı ve güçlü bir tutkuyla yeni amaçlar peşinde koşmaya başladı. Şair «Terazi» eseri ile «Alev» dergisi arasında, «Merhametsiz yüzük»le «Çirkin düzyazılar» ve «Eylül» arasında ünlü sanatçı kaderine bağlı uzun bir yol çizdi. Bireycilikle gerçekçiliğe karşı koyan sanata hitaptan başlayarak gerçekçilik ve yığınların kahramanlık destanı yönünde sona eren bu çapraşık sanat gelişmelerinde birçok hazırlık dönemi vardı. Şairin Almanya'yı «Spartaküsçüler»in isyanı sırasında ziyaret etmesiyle sosyal görüşlerinde kesin bir dö-

nüm noktası oldu. Geo Milef, o mukadder 1919 Ocak olayları sırasında «Di Rote Fane»yi okuyarak geçen kanlı olayları yakından izliyordu. Son derece gergin havadan faydalanan Alman gerici güçleri Alman işçi sınıfının liderlerinden **Karl Libkneht**'le **Roza Lüksemburg**'u öldürmüştü.

Geo Milef bu olaylardan edindiği izlenimleri sonraları «Çirkin Düzyazılar» eserinde anlatmaktan kendini alamamıştı. Bu olaylar savaşın verdiği ibret dersinden sonra yeni birer sosyal ders niteliğindedir. Geo Milef, Birinci Dünya Savaşına katılmakla çirkin gerçeği bir tek gözüyle de olsa iyice görmek olanağını bulurken, 1923 olayları şairin hayalci bireycilik kulelerinden kurtulmasına, «fildişi kulesi»nden kesinlikle ayrılmasına yardım etti. Geçen olaylar şaire kesin bir sosyal görüş dersi vermişti. Geo Milef kendisini eski estetik sanat görüşlerine bağlayan köprüleri artık amansızca yıkmaya başlamıştı. Çünkü eski sanat anlayışları, henüz olgunlaşmamış gençfik fikirleriyle, sanat bocalamalarıyla, geleneksel sanat şekillerine isyan eden bir soyutlamayla doluydu.

Ne var ki, tarihsel 1925 yılı gelip çatmıştı. İnsan, Bulgar edebiyatının en parlak yıldızlarından biri olan Geo Milef'in, alçak canalcıların, subay pelerinli, korkunç domino «ölüm şövalyeleri»nin benzeri görülmemiş insan avına nasıl kurban gittiğini düşündükçe dehşet içinde ürperiyor. Bu gibi anlarda ruhsal güç ve kaba zor kuvveti, Arşimet'in dillere destan olan güzel başı ve üzerinde sallanan barbar kılıcı gibi gayet eski bir problem ortaya çıkıyor. İşte Geo Milef bu eski çelişmenin yeni bir kurbanı oldu.

1923 ve 1925 katliamları gözönünde bulundurulmazsa, modern sanatın savunulması ile bir kahramanlık destanı olan «Eylül» destanı arasında bocalamış olan şair Geo Milef'in geçirdiği gelişme dönemlerini anlamak mümkün değildir. Gerçi «Eylül», anlatım gücü, dinamik mısraları, kolektivizmi ve romantik yönü ve gücü ile eşi olmayan bir baş eserdir. Birçok Bulgar şairi Eylül Ayaklanmasını kalemle alarak «Eylül Şiiri» denilen şiirler yarattılar. Nikola Furnaciyef'le Asen Razsvetnikof'un şiirleri, Angel Karaliyçef'in empresyon ve hikâyeleri, Anton Straşimirof'un kan ve gözyaşı dolu düzyazısı unutulmaz ve silinmez izlenimler bıraktı. Çeşitli yazarlar Bulgar tarihinin bu büyük olayını değişik açılardan ele aldı. Bu olayı canlandırırken

bir kısmı «mavi sularda boğulanlar» ve «nâzik kızkardeşler», bir kısmı «kanlı düğünler» ve «kanlı atlılar», bir kısmı ise «evlâdım dönmeyecek artık!» dediler. Ama Geo Milef bu olayı önceden gördü. Kan dökücülerin akıttığı kanları izlerken yeni 1944 Eylülünün doğuşunu gördü. Yeni Eylül eski 1923 Eylülünün bir armağanı oldu. Şairin: «Eylül Mayıs olacak!» demesi boşuna değil! Geo Milef Eylül Ayaklanmasını ele alan öteki güçlü şairlerden değişik olarak daha geniş bir açıdan, daha büyük bir tarihsel öngörülükle dile getirdi. Geo Milef, destanının doruklara ulaşan bazı yerlerinde, dört bir yanı Bulgaristanın tarihsel alinyazısı doruklarından gören bir bilici rolüne girmiştir.

ZDRAVKO PETROF
(Edebiyat eleştircisi)

EYLÜL

1.

Kölenin yüzyıllanmış hincını doğuruyor
ölgün dölyatağından
gece,
öfkesini doğuruyor allı - mor,
yüce.

Bir zifiri karanlık ve körduman ağından.

Daha ağarmadan ortalık,
karartılı koyaklardan,
sıra sıra dağlardan,
ıssız bağrından balkanların,
aç ovalardan,

ve içinden çamurlu kasabaların,
köylerin,
kentlerin,
avluların;
viran evlerden ve kulübelerden,
fabrikalardan, garlardan,
depolardan, ambarlardan,
çiftliklerden,
değirmenlerden,
işliklerden,
santrallardan,
kombinalardan:

yol boyları ve dönemeçlerce
yukarılardan,
toprak yarmalar, sarp geçitler,
tarla sınırları, çitler,
ve çıplak bayırlar üzerinden,
sağır gölgeler,
menevişli güz ormanları,
kepirlik ve kayalıklar içinden,
ve suların,
boz - bulanık arkların,
çayırların,
bahçelerin,
tarlaların,
bağların,
çoban uğrağı sayvanların,
akdikenliklerin,
yanık anızların,
çalılıkların,
ve bataklıkların içinden:
üstleri başları yırtık pırtık,
çamurlara bulanmış,

aç - biilâç,
suratları asık,
sarı sıcaktan yanmış,
acı soğuktan donmuş,
çalışmaktan bir deri bir kemik,
ne bed kalmış, ne beniz,
özürlü, sakat,
kara - kuru,
göğsü kıllı,
yalınayak,
tepeden tırnağa dilim dilim derileri,
basit, yalınç,
yabansı,
her biri ağırlığınca hınç,
ve öfkeyle kudurmuş adamlar,

ne ellerinde gül
ne yollarında gül bahçesi,
ne dillerinde türkü,
bandosuz - mızıkasız,
davul - zurnasız, lâternasız,
trombonsuz, borazansız,
sallasırt torbalarda kırkar yama,
kaba - saba köylüler,
yalın kılıç değil avuçlarındaki,
basbayâ sopa,
değnek, çomak, sırık,
kazma, çapa,
övendire, dirgen, yaba,
balta, tahra, tırpan,
ve günebakanlar arasından
— genci ve ihtiyarı —
sökün ettiler dört bir yandan
ok yayından fırlar gibi
ve yıkar gibi sular bendini,

tozkoparan bir sürü,
sayısız tosun, boğa
ve taşlaşmış gökkubbenin altında
gümbür gümbür gümbürdedi doğa
kükremiş çılgınlarla:

— Kalk!

Atıldı ileri yiğitçe,
coşkun ve taşkın,
korkunç ve yüce:
H A L K !

2.

Tepelerde
parıltılarla eridi gece.
Günebakan'lar
güne döndüler yüzlerini!
Ve şafak
makinelitüfek sesleri arasında
açtı gözlerini:
Uzak
yamaçlardan
— patlayarak ardarda —
vızıldayan kurşunlar
mekik dokuyordu çılgıncasına.
Toplar
ağız alabildiğine açık filler gibi
gürledi uzaktan uzağa...
Yürekler ağızda ve korku.
Günebakan'lar düştü toza
toprağa.

3.

Halkın sesi:

Hakkın sesi.

Derisi

bin kere bin bıçakla

delik deşik

halk —

sersem sepelek,

horlanan,

dilenciden de aşağı görülerek

beyni yitirilmiş,

sinirleri bitirilmiş yığın —

ayaklandı

paldır küldür

karanlığında yaşamının

ve yazdı kanıyla kaderini:

Ö Z G Ü R !

Birinci bölüm:

Eylül.

— Halkın sesi.

— Hakkın sesi.

Tanrım!

Bize de gül.

Bu kutsal yolumuzda
destek ol nasırlı kara ellerimize,
yiğitlik ol da dökül
uğul uğul yüreklerimize.

Sen ki istemezsin
köle olmasını kimsenin
ve mezartaşımızın üstüne
yemin ederiz ki önünde senin
bu dünyada biz dirilteceğiz
özgür insanı.

Ama ölüm varmış önümüzde,
olsun, kabulümüzdür!
Velâkin ötesi, öte yanı,
orası Hanaan,
çiçeklerle donanan
hakkın ve gerçeğin vatani,
somut isteğin sonsuz baharı...
İnanıyoruz! Biliyoruz! İstiyoruz onu!
Bizimle ol, bizimle, emi Tanrı!

4.

Eylül! Eylül!
Kana boyanan ay!
Eylül davranışımızdır.
Eylül insan kırımını - tırpan!
Önce Mıglış oldu ayaklanan,
arkasından
 Stara
 ve Zagora,
 Nova,
sonra Çirpan,
Lom,
Ferdinand,
Berkovitsa,
Sarambey,
Medkovets
 (papaz Andrey'le beraber),
yani bütün kentler ve köyler.

5.

Ayaklandı halk —
tezgâhlardan, ocaklardan çıkarak
— çekîç elde,
isle, kurumla, kıvılcımla
yoğrulmuş halde,
— ve elde orak,
yürüdüler ovalardan
topraktaki kara işin adamları
iliklerine işlemiş rutubet ve ayaz
ve ömür törpüsü sabırları
hiçbir eyleme sığmaz.

(Bunlar ne üstün insan,
ne kabiliyet,
ne protestan,
ne kürsülerde sözcü,
ne ajitatör,
ne fabrikatör,
ne uçman,
ne bilgiç taslağı,
ne yazar,
ne general,
ne yurtluk sahibi, hazırda yiyen,
ne Çernosot
ne müzisyen).

— B u n l a r

düpedüz köylü,
sıradan işçi,
kaba saba,
baldırıçplak,
ne imza bilirler, ne kitap,
sap olamamışlar bir baltaya,
dikkafa,
yabani,

alinyazıları insandan sayılmamak,
bunlar binlerce bin

yığın

halk!

Yani binlerce bin inanca
— inanmışlar kalkınmaya halkça,
binlerce bin iç gücü
— istemleri aydın bir yaşamdır insanca,
binlerce bin yabansı yürek
— her yürek köz köz olmuş bir öbek,
binlerce bin kara kara el
— Eller ki, kızıl kuşağında enginlerin,
yerden fıskırır gibi kaldırmış omuzlarda
al bayrakları,
ürpertilerle çalkanan ülkenin üzerinde
alabildiğine,
pıtrak pıtrak,
borada öfke yemişleri gibi:

Binlerce bin
yığın
halk.

6.

Çaktı şimşek
göbekucu göğe dayalı
ve sonsuz güneşe değgin
anayurt balkanları üstünde,
ve aktı yıldırım
yalabık bir kılıç gibi,
saplandı ta canevine
yüzyıllık ulu meşenin.
Ve gümbürtüyü
yıldırım hızıyla yankıladı gümbürtüler,
atladı bayırdan bayıra
çıplak tepelerce
sarp kayalarca
derin koyaklarca
ve uykudaki engereklerle karayılanların
çörekledikleri yalazlı döşek,
yani taş oyuklarca,
ejder mağaralarınca,
cadı yatağı sağır kovuklarca...

Ve gmbrtler
uzak bir yankıyla girdi uyuma
gümbür gümbür, ağıl ağıl
stvenler, dereler, seller
dahverdiler yıldırımla dipsiz uçuruma.

7.

Bashyor trajedi —

8.

Şöyle ki:
Su diyemedi
kanlar içinde ilk düşenler.

Tozkoparan şahlanma
bir kurşun yağmuru yedi.
Bayraklar
delik deşik
bir ürperdi, bir titredi.
Dağlar da gümbür gümbür gümbürdedi...
Ve orda, yukarılarda,
uzak - yakın bayırlarla höyükler
dizi dizi ve öbek öbek
insanla kararıverdi.

Kara taburlarıydı bunlar ortalığı kaplayan
düzenli ve paralı askerlerin,
gözü dönmüş jandarmaların.
Onlara demişlerdi ki dün:

«Yarın

vatan tehlikededir!»

İşte tam bir yutturulmuş hap,

ama vatan nedir,

hani cevap?

Cevap yerine uludu makineli tüfekler:

takır takır...

takır takır...

Kanlar içinde ilk düşenler
su diyemedi.

Uzak höyüklerin ardından gürlledi toplar
gök demir, yer bakır,
köyler, kentler zangır zangır,
yerinden oynadı yer,
yamaçları, kısıkları, yolları örtüverdi
biçilmiş gibi düşen ölüler.
Ve kılıç sıyırmış atlılar
düştüler peşine
darmadağın köylülerin,
köylüler ki canlarını takmışlar dişlerine,
kurşun, şarapnel, gülle yağmuru altında
kaçıyorlar dört bir yana çil yavrusu gibi.
Ve atlılar hangisine nerde yetişirse,
— bir saçak altında, bir kapr eşiğinde —
dalıp çıkıyor orda kılıçlar kana,
gırla baş uçurma, karın deşme.
Ve çığlıklar koparan
ninelerin, kadınların ve çocukların
iki gözü iki çeşme...

9.

Askerler
durmadan ilerlediler.
korkunç tarrakaları altında öbüslerin
sarsılıp ürperdi
en yiğitler bile,
yöneldi göklere yılgın umutsuzluk
her birinin çıplak elleriyle.
Yazılmıştı şandan yoksul bir dehşet
her birinin donuk çehresine.
Diyordu ki acıyı unutan gözler:
«Baksın artık herkes
kendi başının çaresine!»

Derken bütün patikalardan
sökün etti bölük bölük üstüne,
ne başı belli, ne sonu
— piyade,
atlı,
topçu.
Hücum boruları
yeri göğü başladı yırtmaya.
Kaçan kaçana.
Didik didik al bayraklar üstünde
erguvani alevler kamçıladi havayı.

Orda,
ana - baba günü ortasında
tek başına nasıl dikilmede heeyyy,
çılgın bir iç gücüyle,
usta ve yiğit
Papaz
Andrey.

Ve yanında efsaneleşen top
ateş püskürmede,
namludan daha mermi çıkmadan
bir yenisini sürmede.
Son demdi:
«Şeytana ölüm!»
diye haykırdı,
çıkıştı çileden
ve yekpâre görkemdi.

Birden

kırdı topunu geriye doğru,
son mermisini kolladı,
ve onu dosdoğruca oraya,
her âyinde esrik dualar okuduğu
Tanrıevi tapınağın
kubbesine yolladı...

Ve sonra teslim oldu.

Buyurdular:

«Kızıl papaz darağacına!
Ne mezar kazılsın,
ne de haç dikilsin ona..»

Ve Papaz Andrey
bir telgraf direğinin altında
boyluboyunca dikilip
doğrulttu başı,
yanında cellât,
Yüzbaşı.
Hazırdı ilmiği sabunlu ip.
Balkan
tasalı, üzgün, karanlık.
Gökyüzü,
kurşun ağırlığında,
pusarık.

Ve Papaz,
doğrulmuş,
bütün görkemini de bulmuş,
alabildiğine sâkin,
tüm granit kaya.

Basbayâ hayırsız,
ne acı, ne acı,
kıpırdamaz kılı,
göğsünde İsa'nın haç'ı,
ve çivilenecek gibi
gözleri balkanlara çakılı,
dimdik bakar uzaklara
en yakın gelecek gibi...

— Bre cellâtlar, dedi birden,
insanın ölümü eşiğinde neden
korkuyla dolu öyle
bakışları hepinizin?
Nedir yani söyleyin
ölmesi bir kişinin?
Amin!

Ve Papaz,
gırtlığını kazıyıp bir haaak dedi
— sesi gürdü —
ardından bir de tuu deyip,
tükürdü.

Sonra kavrayıp kendi elleriyle ilmiği
çabucak boynunu verdi,
sonra gökyüzüne bile bakmadan hiç
sarkıverdi.

Dili dişlerinin arasındaydı,
ezdi:

başğmez,
ulu
ve erişilmezdi!

10.

Sonbahar

gelip çattı.

Bu geliş allak bullak, yabanice,
çıgıllıklar içinde, kasırğa ve gece.

Çullandı balkana bora,

balkanın puserık çehresi alabora.

— Karanlık ve parıltı gözgöze
karga gagıltıları yer yer —

Kanter

vurdu toprağın sırtından yüze.

Ağırlığı altında dehşet ve korkunun
yassılıp büzüldü her ev, her dam.

K a t l i â m !

Ve bir çatırtı,

toprağı sağırlandırarak gibi,
delindi gökkubbenin dibi.

11.

İşte o zaman
olabileceklerin en korkuncu oldu.
Başladı kuduz bir çanılıya çan,
ve telâşla, durmadan,
canevine vururcasına:
— Dan, dan, dan!..
Gece bastıkça bastı,
ve ağır, korkunç pençesi,
kenetledi dört yandan.

Ölüm,
yani sokulan karanlığın her köşesine,
yani o kanlı cadı,
yılan ısıkları da katarak sesine
uzandı kupkuru, upuzun kollariyle
gecenin dört boyutundan
dört duvarın ötesine,
ve uzandığı her kuytuda
nerdeyse çatladı çatlayacak,
bir yürek geçirdi pençesine.
Eyyy gece,
adı konmamış nice gizler yatağı bağrın,
hem bilinmeyen, hem de bilinen:

Meydanları

kızıl bir atlas gibi kapladı kan.

Ölüm çılgınlığının yarısı çıkamadı

kılıçla kesilen gırtlaktan.

Zincir, pranga şakırtıları saçtı ölüm.

Hapísaneler adam almıyor, tıklım tıklım,

zincirlendi umutlar.

Ve kışla, cezaevi avlularından komutlar:

— Doldur ve kapa,

ateeeş!

Evlerde kapılar içerden sürgülü.

Ve dışardan yüklenir dâvetsiz misafirler.

Oğul elde tabancayla eşikte ölü.

Baba asılmış direğe.

Baygın yatar kirletilen kızkardeş,

namus kanı çarşafta ateş gülü.

Köylerinden sürülüp çıkarılmış köylüler,

hepsini askerler katmışlar önlerine:

bu bir hazin kervandır,

yürürler bir çukur kenarına

bir duvar dibine doğru.

Komut: Dur!

— Doldur ve kapa!

Mekanizmalar şakır şakır:

Ku

Kluks

— Klân,

— Ateeeeş!

Tek kişi yok ayakta kalan.

On ceset,

kurşuna dizdikleri kıyıda

düştüler külçe gibi

bulanık ölgün sularına Meriç'in.

Sular sürükledi ölüleri,

sular ölülerin kanıyla yanarak için için.

Ve çok uzak bir yerlerde

yankılanarak sokaklarca ıssız yanık

gürlüyordu bando - mızıkâ:

«Şumi Maritsa...»

Kanla boz - bulanık...

Ve yangın geçmiş, çiğnenmiş tarlalarda
diken yumaklariyle boy boy otlar arasında
kelleler yuvarlanmada,
kan içinde sakal-bıyık,
yüzlerini tanıyamaz doğuran ana bile,
yüzleri satırla kıyık.
Darağaçları dikilmede kara kollarını açarak
(darağaçları
ölüm sisi içinde
birer hortlak.)

Havada
çelik yüzü parıldayan baltanın
durmadan yayılan korkunç türküsü,
bu türkü
her inişte kırdığı
kemiğin kütürtüsü.
Tanyerinde çepeçevre
yanan köylerin kızıltısı.
Kandır kan derelerin çağıltısı.
Ve göklere
odun çatkılarında alevler yükselir,
gökler alçalır,
yalar tanrı tahtının kutsal tabanını
alevlerin bütün kutsallıklara söğen dili.

Yayılan kokusudur bu
yanıp kavrulan canlı etin,
yankılandı göklerin göğünde bir dehşet —
artık çağrışmalar içindedir
mutlu insanları aydın cennetin,
— çağrışmalar dış bileyen övmelerdir Tanrıya —.

Trajedi böylece erdi sona.

Kasırga dindi,
kasıp kavuran bu teccallığın
son perdesi sonunda indi:
Barış
ve sessizlik
kapladı yavaş yavaş
ülkenin dört yanını.
Tanrılar almıştı artık
alacağı kurbanını.

12.

Ey Musa,
ey esin Tanrıçası,
söyle şarkını,
Akhilleus'un o ölüm saçan öfkesini yücelt...

Akhilleus bir kaba kuvvetti.
Savaş ifritiydi,
ve koca generaliydi
Haşmetlü Kral Agamemnon Hazretlerinin.
Akhilleus bir kahramandı.
Sayısız savaş kordeleleri
altın haçları ve nişanlariyle hele
ünü yamandı.
Dirlik ve düzenlik dedin mi ülkede
Akhilleus bunun temeliydi, tabandı...

Ne var ki
bugün artık biz
— İçimizde olsun, dışımızda olsun —
kahramanlara inananlardan değiliz.
Troya yerle bir edilmiş,
ateşe verilmişti.
Priamos ve Hekabe cansız yere serilmişti...
Akhilleus bayram ediyordu...
— Hekabe neydi Akhilleus için acaba? —
Yabani, kaba - sabanın biri.
Ve Akhilleus işitmiyordu hiç
kutsal ananın hıçkırıklarını,
e ana ki, yüreği paramparça,
kapanmış kanla sulanmış adsız mezarlara,
mezarlar ki bir anda
yerden biter gibi çoğalmış
nice nice.
— Hekabe nedir ki Akhilleus için nihayet? —
Akhilleus ki kahraman.
Akhilleus ki yüce.
Tanrısal bir felâket,
Tanrıların doğurduğu.

Ama geberecektir o da
öfkelere ve ilençlere uğrayarak,
netekim öyle de oldu,
onun da sonu beterden beter:
Ve kaatil ne ettiyse onu buldu.
Agamemnon öldürdü İfijeni'yi,
— ve öldürüldü.
Klitemnestra öldürdü Agamemnon'u,
— ve öldürüldü.
Orestes'le Elektra öldürdüler Klitemnestra'yı,
— ve öldürüldüler...
Kalan bir biriciktir,
— yüzyıllar içinde varlığı sürer —
Kassandra'dır adı,
olacağı olmadan önce söyler.
Söyledi netekim, önceden muştuladı:
Öç alınmalıydı, alınacaktı.
Ve neyi nasıl dediyse Cassandra
öylece tıpatıp çıktı.
Tanrılar ki doymamacasına acıktı
naza, oyuna ve eğlenceye.
Yüzyıllarla yarışan bu Tanrısal hırs neye?
Her ölüm onlar için şenlik,
her inilti onlar için bir kahkaha.
Hâlâ mı ölüm, hâlâ mı kan,
ne zaman gelecek bunun sonu,
ne zaman?

Sen ey, evrensel egemen Zeus,
Akuramadza,
İndra,
Tot,
Ra,
Yehova,
Zebaot,
Jüpiter,

— cevap ver!

Hiç mi duymuyorsun, hiç mi,
yangın dumanları arasından
yükselmede senin kulaklarına kadar
öldürülenlerin son çığlıkları,
odun tınazlarında yanarak can verenlerin
bir tek sorusu var:

— Kimdir

baştan çıkararak inancımızı
bizim?

Cevap bekliyoruz!

Susuyor musun hâlâ?

Bilmiyorsun demek?

— Ama biz biliyoruz!

İşte bak:

Şöyle yerden bir yaylanışta
gökyüzünün ta göbeğine sıçrayarak
sana haykırıyoruz:

TANRI, YERİN DİBİNE GEÇ!

Ve oturtarak yüreğine bombamızı
bir hücumda gökleri alıyoruz:

TANRI, YERİN DİBİNE GEÇ!

Çalyaka kaldırıp sonra seni tahtından
yolluyoruz aşağılara cansız halde
evrensel Hades ülkesinin dibine dek,
yoktur oranın yıldızı hiç
orası demir belde.

TANRI, YERİN DİBİNE GEÇ!

Ve biz
omuz vererek
uçsuz bucaksız göksel köprülere,
kaldıraçlar ve halatlarla indireceğiz
o mutlu cenneti
yeryüzüne,
yani bunca kederle bunalmış,
al kanlara bulanmış
yeryüzüne.
Bekleyip göreceklerimiz de
tıpatıp uygun düşecek
filozoflarla şairlerin peşin sözüne:
— Tanrısız! Efendisiz!
Eylül Mayısı dönüşecek.
Ve insan yaşamı
bir yükseliş olacak
bitimsiz, sonsuz,
yüceden yücelere dek!
Y e r y ü z ü c e n n e t e d ö n ü ſ e c e k !
Dönüşecek
cennete
yeryüzü!

ÖNCÜ KİTABEVİ YAYINLARI

Adet		TL.
	BİLİM DİZİSİ :	
.....	POLİTİKA ve FELSEFE Cilt I. — K. Marx - F. Engels	20.—
.....	MANİFESTO — K. Marx - F. Engels	6.—
.....	KADIN ve KOMÜNİZM — K. Marx - F. En- gels - V. İ. Lenin - J. Stalin	15.—
.....	EKONOMİ POLİTİĞİN ELEŞTİRİLMESİNE KATKI — Karl Marx	12,50
.....	MARX'IN SOSYOLOJİSİ — Henri Lefebvre	10.—
.....	BİRİNCİ ENTERNASYONAL — Jacques Duclos	15.—
.....	KARL MARX — Max Beer	6.—
.....	FRIEDRICH ENGELS — Paul Louis	7,50
.....	HEGEL'İN FELSEFEZİ ve MARX'IN TARİH ANLAYIŞI — Max Beer	5.—
.....	GRACCHUS BABEUF — Josette Lépine	10.—
.....	TÜRK TOPLUMUNDA SOSYAL SINIFLAR — İbrahim Türk	10.—
.....	SİYASİ DÜŞÜNCE HÜRRİYETİ ve 961 TÜRK ANAYASASI — Bülent Tanör	15.—
.....	FRANSIZ KOMÜNİSTLERİ DEVRİMDEN KORKUYOR — Jean-Paul Sartre	3.—
.....	LENİN HATIRALAR 1893-1917 — Nediejda Kroupskaya	20.—
.....	HEGEL'DEN MARX'A — «Karl Marx'ın Dü- şünsel Gelişimi Konusunda İncelemeler» — Sidney Hook	20.—
.....	BİLİMSEL KOMÜNİZM — V. G. Afanasiev	20.—

ROMAN DİZİSİ :

Adet		TL.
.....	ATEŞ — Henri Barbusse	20.—
.....	AYDINLIK — Henri Barbusse	12,50
.....	KÖTÜ YOL — Orhan Kemal	10.—

ŞİİR DİZİSİ :

Adet		TL.
.....	SOVYET ŞAİRLERİ ANTOLOJİSİ — 67 Şair	15.—
.....	KARAKILÇIK — Rifat Ilgaz	5.—
.....	PITRAKLI MEMLEKET — Başaran	5.—
.....	EYLÜL «Destan» — Geo Milef	5.—

HİKÂYE - ANI DİZİSİ :

Adet		TL.
.....	BU NE BİÇİM ÜLKE? — Mahmut Makal	10.—
.....	GARİBİN HOROZU — Rifat Ilgaz	10.—
.....	ÖLÜ EKMEĞİ — Dursun Akçam	7,50
.....	İZ DÜŞÜMÜ — Balaban	15.—
.....	ÇUVALIN YANINDAKİ ADAM — Nahit Eruz	5.—

TIYATRO DİZİSİ :

Adet		TL.
.....	KOMPRADOR OYUNU — Macit Cevat	5.—

REPRODUCTIONLAR :

Adet		TL.
.....	KIRAÇLARI BİÇERKEN — Memedoğlu	2,50
.....	BARİŞ GÜVERCİNİ — »	2,50
.....	HAMALLAR — Balaban	2,50
.....	ÖKÜZLER — »	2,50
.....	NESİMİ — »	2,50
.....	ORAĞCI — »	2,50
.....	İŞÇİLER — »	2,50
.....	HARMANDA ÖKÜZLER — »	2,50
.....	SABANDA ÖKÜZLER — »	2,50

(Çerçevesi onar liradır.)

.....
Halkın sesi:
Hakkın sesi.

Derisi
bin kere bin bıçakla
delik deşik
halk —
sersem sepeler,
horlanan,
dilenciden de aşağı görülerek
beyni yitirilmiş,
sinirleri bitirilmiş yığın —
ayaklandı
paldır küldür
karanlığından yaşamının
ve yazdı kanıyla kaderini:

Ö Z G Ü R !

Fiati 5 Lira